

А уга сам размишљао о томе шта је навело угледног крушевачког песника да — након готово деценије и по — поново објављује ову своју збирку. Из прве књиге («Просвета», Београд 1953) изостављено је четрнаест песама, уместо њих уврштене су две друге; пет песама претрпело је битније измене, једној је промењен наслов а и неке друге су «дотериване»... Да ли се Лазаревићу учинило да она прва збирка није била најбоље конципирана? Или је можда закључио да једно његово дело није довршено? Или — да ове песме у оно време нису имале свој прави одјек?

Можда од свега тога има мало истине, али сам све више склон закључку да је ова садашња «Свирајка од зове» последица оне вечите жеље за постским и људским самопреиспитивањем. Једна интимна сумња, временом, не задовољава се сопственим одговорима, већ тражи и туђе... (Ја, лично, на пример, прошле деценије осећао сам да је наша поезија, као примаран, била поставила себи захтев за разноврсним иновацијама: онда се много објављивало и као да је постојао прећутан договор да се буде, што је могуће више, оригиналан, авангардан... Данас, чини ми се, од поезије се не траже по дизи и експеримент. Чак, неке њене специјалне, програмске задатке ја у садашњем тренутку и не видим! треба добро писати — и то је све!).

Шта нам у ствари нуди нова «Свирајка од зове»?

Да би одговор уопште био могућан, треба најпре имати на уму да Лазаревићева књига није спонтано настајала: у њој су објављене песме које су записане пре рат, затим оне млађе од 1945. године, а и четири које су још каснијег датума... Мада се, наизглед, ради о једном не тако широком раздобљу — углавном о пет до осам година — ипак, због чињенице да су то биле судбоносне, ратне године — присутне су и две различите ситуације, које дефинишу поетски израз и тематику. Наиме, врло лако уочавају се два есенцијална одређивача Лазаревићеве поезије: најпре једна шантићевска нота родољубља и «народних брига», а затим и друга, чија се суштина испопљује у покушајима да се одгонетне сопствено место у свету.

Прва од ове две сфере песничког интересовања говори о једној лепој инспирацији народне песме, где уједно преовлађују мисли о недаћама свог народа, његовим моралним својствима, бесконачним искушењима, чојству. Овде нас многи стих опомиње да у једној Србији свако има свог велможу коме «гради куле у приморју», да се увек нађе нека проклета Јерина — због које будеш «пуст у кући» на чијем се крову «барјак црн развија», да је голема туга народна... На више места, Лазаревић је веома близу најважнијим темама данас већ класичне српске поезије — онакве какву су је певали Јакшић, Змај, Илић, Шантић, Ракић и други њени родоначелници. Треба само прочитати, на пример, поему **Туга народа** или песме **Србија, Лелек себра, И синцири звоне**... — па да до краја постане јасно о чему се заправо ради.

Међутим, после два прва циклуса овакав, у суштини општи тон губи се и све до краја књиге читалац је саучесник једног претежно интимистичког поетског казивања. Лазаревић овде покушава да реши нека лична безнађа, сумње, отпоре и незадовољства. Свет који га окружује нема слуха за један разумени људски сензибилитет. Поготово не свакодневни песнички сапутници кроз живот. То је његова «вечна» паланка —

»где се скупо живи, а јефтино умре« и где »уопште, ништа не може више да нас спасе...« Писац се чак пита шта му вреди његова лична слобода: »до сада нас овде на свакоме прагу подлакћена чека...« Једно проклето бакалско живљење уништава све што му се опире, што је ван оквира изађалих жутих новина, које се по маловарошким ћепенцима читају данима, месецима и годинама. Та квом свету страна је сећање на детињство, немир једне поетске душе, лет птице, киша у «јесењу», речи о тузи због прешерновски неуслишене љубави, способност саосећања са стварима, биљкама и феноменима времена.

Ту и тамо, огласи се уверење да је песник спреман да траје попут свих других: да брине о поткови за коња, да ослушкује ведрије, боље дане, да отима девојке и гради мостове разумевања «челичније, ја че...» Међутим, то ипак није оно основно. «Ја годинама, годинама живим» — подсећа нас Лазаревић. «Ја свакога дана у истоме кругу жваћем и преживаћем једну исту тугу». Бити обичан — само је недостигнути циљ који оваква усамљеност готово редовно не налази. Шта њега! да он онда годинама крвари — онемоћао, злоћуд, огре зао у вино, с догорелом цигаром, «извиждани жонглер»? Назира ли се макар какво исходиште из свега тога? Лазаревић и себи и својој сабраји по несаници препоручује по једну свирајку од зове:

»Па кроз њу искажи бољење,
и нађи
не сећање него незаборав
драг,
а незаборав то је кад те
никад тихо
не додирне ластва,
а остави траг.

* * *

То свирајка пева тугу до
небеса,
песму о бољењу на сурој
планини...«

Да се не би схватило како се песник расплакао над самим собом и од тога снује песму, он најпре фрагментарно, а у осмом и деветом циклусу сасвим директно, ставља нам до знања какво би било могуће разрешење читаве ове ситуације. На самом крају књиге поново се говори о општим темама и о судбинама које су заједничке свим људима (песме **Рат, Јеврејка, Страшило**), да би у последњој песми (Гнездо) изразио своју веру у доброту:

»Кажем вам: сви људи у дну
свога срца
носе гнезда добра од свога
рођења,
ал само их треба кроз часове
благе увек да избуди
у волшебне птице
глас пун
узвишења!«

Тај пут — од уцвеленог српског себра, потоње бојемије и безнађа до једне тихе вере у људску доброту — била би уједно поетска генеза «Свирајке од зове».

Ко је књигу овако разумео, схватиће и Лазаревићеву потребу да је објави најпре 1953. а затим и 1967. године... Ако је крушевачки песник имао каквих недоумица пре деценије и по, верујем да је њихов број данас куд и камо мањи. Јер, сумње нема, «Свирајка од зове» још једном потврђује све оно што се иначе зна о песнику Бранку Л. Лазаревићу.

Богдан
Мрвош

Књижевни
приказ

Поетске недоумице и сумње

Бранко Л. Лазаревић: «Свирајка од зове»,
Багдала, Крушевац 1967.

